

**T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Devlet Denetleme Kurulu**

DENETLEME RAPORU

RAPORUN KONUSU

**Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının 2006 - 2007 ve 2008 Yılları
Faaliyet ve İşlemlerinin Denetlenmesi**

İşbu Raporun; araştırma, inceleme ve denetleme kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlara dair hizmete özel nitelikli tespit, değerlendirme ve öneriler içermesi nedeniyle sadece Sonuç Bölümüne yer verilmiştir.

Tarihi : 17 / 02 / 2010

Sayısı : 2010 / 3

Eki :-

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
TABLolar	III
ŞEKİLLER	IV
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1
ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BİLGİLER	1
I. ÇALIŞMANIN KONUSU VE DAYANAĞI	1
II. ÇALIŞMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
İLETİŞİM VE İNTERNET ORTAMININ DENETLENMESİ	3
I. KAVRAMLAR VE TANIMLAR	5
II. TELEKOMÜNİKASYON YOLU İLE YAPILAN İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR	9
<i>A. İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN GENEL YAKLAŞIM VE AİHM KARARLARI</i>	9
<i>B. İLETİŞİMİN TESPİTİNDE TEKNOLOJİK STANDARTLAR VE ÜLKELER ARASI İŞBİRLİĞİ</i>	12
<i>C. İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN ÜLKE UYGULAMALARI</i>	15
III. İNTERNET ORTAMININ DENETLENMESİ VE DÜNYADAKİ UYGULAMALAR	24
<i>A. ZARARLI İNTERNET İÇERİKLERİNİN ÖNLENMESİNDE GENEL YAKLAŞIMLAR</i>	25
<i>B. İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI KONUSUNDA UYGULANAN YÖNTEMLER</i>	26
<i>C. İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI KONUSUNDA ÜLKE UYGULAMALARI</i>	31
İKİNCİ BÖLÜM	37
TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞI	37
I. TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞININ AMAÇ VE GÖREVLERİ	40
<i>A. KURULUŞ AMAÇLARI</i>	40
<i>B. GÖREV VE SORUMLULUKLAR</i>	42
II. TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞINA İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	45
<i>A. ÖRGÜTSEL YAPI İLE İLGİLİ TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER</i>	45
<i>B. MEVZUAT İLE İLGİLİ TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER</i>	62
<i>C. İNSAN KAYNAKLARI İLE İLGİLİ TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER</i>	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	75
İLETİŞİMİN VE İNTERNET ORTAMININ DENETLENMESİ FAALİYETLERİ	75
I. ÖNLEME AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER.....	79
A. ÖNLEME AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİNDE AMAÇ VE KAPSAM	80
B. ÖNLEME AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİ İŞ VE İŞLEMLERİNDE YETKİLİ KURUMLAR.....	86
C. ÖNLEME AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİ İŞ VE İŞLEMLERİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR.....	92
II. ADLİ AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	126
A. MUKAYESELİ HUKUKTA ADLİ AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİ.....	128
B. ADLİ AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİ İŞLEMLERİNDE AMAÇ VE KAPSAM	135
C. ADLİ AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİ İŞ VE İŞLEMLERİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR	145
III. İŞLETMECİLERİN DENETİMİNE İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	219
A. İŞLETMECİLERİN DENETİMİ İLE İLGİLİ USUL VE ESASLAR.....	220
B. İLETİŞİM BAŞKANLIĞI TARAFINDAN YAPILAN DENETLEME FAALİYETLERİ.....	226
C. İŞLETMECİLERİN DENETİMİNE İLİŞKİN OLARAK TESPİT EDİLEN SORUNLAR.....	232
IV. TÜRKİYE'DE İNTERNET ORTAMININ DENETLENMESİ.....	237
A. İNTERNET İÇERİĞİNİN DENETLENMESİNİN AMACI VE KAPSAMI.....	238
B. İNTERNET İÇERİĞİNİN DENETLENMESİ İŞ VE İŞLEMLERİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR	243
V. İLETİŞİMİN HUKUK DIŞI İZLENMESİNE İLİŞKİN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	276
A. HUKUKA AYKIRI OLARAK İLETİŞİMİN İZLENMESİ VE YÖNTEMLER	277
B. HUKUK DIŞI DİNLEME VE İZLEMELERE YÖNELİK TESPİT EDİLEN SORUNLAR.....	287
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	293
GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	293
I. İLETİŞİMİN VE İNTERNET ORTAMININ DENETLENME İHTİYACI VE ZORUNLULUĞU HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER.....	293
II. TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	296
III. İLETİŞİMİN VE İNTERNET ORTAMININ DENETLENMESİ İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÖNERİLER	301
A. ÖNLEME AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER	301
B. ADLİ AMAÇLI İLETİŞİMİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER.....	308
C. İŞLETMECİLERİN DENETİMİNE İLİŞKİN ÖNERİLER.....	319
D. İLETİŞİMİN HUKUK DIŞI İZLENMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÖNERİLER.....	322
E. İNTERNET ORTAMININ DENETLENMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÖNERİLER.....	323
SONUÇ	328
KAYNAKÇA	346

SONUÇ

Cumhurbaşkanlığı Yüce Katının talimatlarına istinaden Devlet Denetleme Kurulunun 05.02.2009 tarih ve 397 sayılı Kararı çerçevesinde gerçekleştirilen Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının denetlenmesi sonucunda yapılan tespit, değerlendirme ve önerilere Raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Bu kapsamda, iletişimin ve internet ortamının denetlenmesine ilişkin düzenlemeler ve uygulamalar, söz konusu işlemleri tek merkezden yürütmek üzere oluşturulan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının faaliyet ve işlemleri ile teşkilat ve personel yapısı ve yasa dışı iletişimin denetlenmesine yönelik yöntemler denetlenmiştir. Özetle, kamuoyunda da sıkça tartışma konusu haline gelen Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının görev ve sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirebildiğinin incelenmesi; iletişim ve internet ortamının denetlenmesi amacıyla oluşturulan sistem ve yapıların etkinliğinin araştırılması ve iletişimin denetlenmesine yönelik yürütülen faaliyet ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi işbu çalışmanın esas amacını oluşturmaktadır.

Bu amaçla, hazırlanan işbu Raporun Birinci Bölümünde: iletişimin ve internet ortamının denetlenmesine ilişkin kavram ve tanımlara öncelikle yer verilmiştir. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesine ilişkin uygulamalar başlığı altında önce iletişimin denetlenmesine ilişkin dünyadaki genel yaklaşımlar, Avrupa Birliği ülkelerindeki ceza muhakemesi kanunlarına yansıyan eğilimler, AİHM'nin kararlarında iletişimin denetlenmesine ilişkin yaklaşım incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Ülkelerin iletişimin denetlenmesinde kullanmış oldukları teknolojik standartlar ve işbirliği koşullarına yer verilmiştir. Bu kapsamda, Almanya, Fransa, İrlanda, İngiltere, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Kanada, İtalya gibi ülkelerdeki uygulamalar incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Raporun bu bölümünde ayrıca internet ortamının denetlenmesi ve uygulamalar başlığı altında öncelikle zararlı internet içeriklerinin denetlenmesi ve önlenmesine yönelik genel yaklaşımlar ele alınmıştır. Dünyada internetin güvenli kullanımı konusunda uygulanan yöntemlere değinildikten sonra bazı ülkelerin uygulamalarına yer verilmiştir. Bu kapsamda; İngiltere, Kanada, Almanya, Fransa, Danimarka, Finlandiya, Avusturya ve Amerika Birleşik Devletlerinde internet ortamının denetlenmesine ilişkin uygulamalar değerlendirilmiştir.

Raporun İkinci Bölümünde; iletişimin ve internet ortamının denetlenmesi işlemlerinin tek merkezden yürütüldüğü Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının kuruluş amaçları, görevleri, teşkilat yapısı incelenmiş ve kuruluş kanunundaki gerekçelerle söz konusu yapının uyumlu olup olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının örgüt yapısı, kurumu ilgilendiren temel mevzuat, insan kaynakları ile ilgili tespitler ve çözüme yönelik önerilere de bu bölümde yer verilmiştir.

Raporun Üçüncü Bölümünde; önleme ve adli amaçlı iletişim ile internet ortamının denetlenmesinin kapsamı, sınırları, yetkili kurumlar ve sorumlulukları, İletişim Başkanlığının yetki ve sorumlulukları, yürütülen işlemlerin süreci ve denetlenmesi ayrıntılı olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Bu süreçte tespit edilen olumsuzlukların ortadan kaldırılması için öneriler geliştirilmiştir.

İletişimin denetlenmesi işlemlerinin tek merkezden yürütülmesi esas olduğu için, belirlenen standartlara işletmecilerin ne ölçüde uyum sağladıkları konusu ele alınmış ve Kurum tarafından yapılan denetim sonuçları Raporun bu bölümünde değerlendirilmiştir. İşletmecilerin, kişisel verilerin korunması konusunda almış oldukları ve almaları gerekli olan önlemlerin neler olduğu ortaya konulmuştur.

Bununla birlikte iletişimin hukuk dışı yol ve yöntemlerle yapılması ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir. Hukuka aykırı olarak iletişimin tespitine yönelik yöntemlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu kapsamda; trafik izleme, kapsam belirleme, içerik takibi, casus yazılımlar, açık kaynak kodlu yazılımlar, havadan dinleme, ortam dinleme, elektronik iletişimde içerik takibi gibi yöntemler açıklanmıştır. Hukuka aykırı olarak iletişimin tespitini yapanlara yönelik mevzuat düzenlemeleri değerlendirilerek, bu sorunun ortadan kaldırılması için öneriler ortaya konulmuştur.

Raporun Dördüncü Bölümünde ise Raporun önceki bölümlerinde yapılan tespitler çerçevesinde özetle; iletişim ve internet ortamının denetlenme ihtiyacı ve zorunluluğu hususu, İletişim Başkanlığının örgütsel yeterliliği ile ilgili hususlar ve iletişim ve internet ortamının denetlenmesi faaliyet ve işlemlerinde yaşanan mevzuat ve uygulama sorun ve eksiklikleri ile ilgili nihai değerlendirme ve çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Raporun Dördüncü Bölümünde varılan kanaat ve sonuçlar aşağıda kısaca gösterilmiştir.

1) Adli amaçlı suç delillerinin toplanması, ulusal güvenliğin korunması, suçun önlenmesi ve kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla suç ve suçlularla etkin bir mücadele etme aracı olarak telekomünikasyon yoluyla iletişimin ve internet ortamının denetlenmesi, tüm ülkeler tarafından kullanılan ve benimsenen bir araç haline gelmiştir.

Günümüzde devletlerin çoğu, iletişimin denetlenmesine ilişkin yasalar çıkarmış olup, bu yöntem terörizm ve organize suçlarla mücadelede sıkça kullanılmaktadır. Ağır suçlarla mücadelede iletişimin denetlenmesi, Avrupa Birliği ülkelerinde genellikle standart olarak uygulanmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de telefonların dinlenmesini, büyük suçlar ya da terörizmle mücadele gibi hallerle sınırlı olmak üzere kabul etmektedir.

Avrupa ülkelerinde, özellikle örgütlü suçlarla mücadelede iletişimin dinlenmesi yöntemi yaygın olarak kullanılmaktadır. Telefon ve benzeri telekomünikasyon araçlarının ve hatta kişilerin karşılıklı konuşmalarının istihbarat amacıyla gizlice dinlenmesi ve banda kaydedilmesi mukayeseli hukukta da yer almıştır.

Telekomünikasyon yolu ile yapılan iletişimin denetlenmesi, yasada belirlenmiş belirli suçların işlenmesinin önlenmesi veya suçluların tespiti amacıyla yapılan (sabit telefon, cep telefonu, internet, uydu vb.) iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi işlemlerini ifade etmektedir.

İletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulması başlıca iki nedene dayanmaktadır. Birincisi, adli amaçlı suç delillerinin toplanması, ikincisi ise, ulusal güvenliğin korunması, suçun önlenmesi ve kamu güvenliğinin sağlanmasıdır. İletişimin denetlenmesinin nedeni olarak ileri sürülen bu iki yasal gerekçenin yanı sıra özel kişilerce gerçekleştirilen yasa dışı dinlemeler de bulunmaktadır.

İletişimin denetlenmesinin yanında, küresel niteliği olan ve bu niteliği ülkeler tarafından değiştirilemeyen internet olgusu, internetin güvenli kullanımı konusunda tek bir standart oluşturmaya ve bu standart kurallara uymaya zorlamaktadır. Bu standartların sadece üretici firmaların ticari kaygılarla dayattığı değerlerden oluşmayacağı, tüketicilerin talep edecekleri bazı değerlerin de benimsenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu kapsamda dünyada internet ortamının denetlenmesi ve sınırlandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

İnternet ortamı kavramı, haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı ifade etmektedir.

İnternet ortamının denetlenmesi ise, bu ortamda işlenen suçların önlenmesi, ticari kaygıların ötesinde neslin korunması amacıyla yapılan müdahaleleri ifade etmektedir.

İletişimin ve internet ortamının denetlenmesi uygulamalarının nedenleri, etkileri ve sonuçları üzerinde sürekli olarak tartışmalar devam etmekle birlikte Raporun ilgili Bölümünde ayrıntılı olarak ülke uygulamaları ile açıklandığı üzere;

- Kişilerin karşılıklı konuşmalarının adli ve istihbari amaçla gizlice dinlenmesinin ve kaydedilmesinin mukayeseli hukukta da yer aldığı,
- Ülkelerin birçoğunda, başta terör örgütlerine yönelik kolluk faaliyetlerinde olmak üzere; çıkar amaçlı suç örgütlerine karşı mücadele kapsamında gizli soruşturma tedbirlerine ve özel olarak da iletişimin denetlenmesi tedbirine yaygın olarak başvurulduğu,
- Avrupa ülkelerinde özellikle örgütlü suçlarla mücadelede iletişimin dinlenmesi yönteminin yaygın olarak kullanıldığı,
- Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesinde, ülkelerin idari yönetim yapıları (federal veya yerel yönetim) nedeniyle görevlendirilen birimlerin sayısının farklılık arz ettiği,
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından telefonların dinlenmesinin ağır suçlar ya da terörizmle mücadele gibi hallerle sınırlı olmak üzere kabul edildiği,
- İletişimin denetlenmesi tedbirine adli amaçlı olarak suç delillerinin toplanması, istihbari amaçlı olarak ise ulusal güvenliğin korunması, suçun önlenmesi ve kamu güvenliğinin sağlanması gibi amaçlarla başvurulduğu,
- Dünyanın birçok ülkesinde internet aracılığıyla ifade özgürlüğünün insan onuruna saygı temel ilkesini korumak (çocuk pornografisiyle mücadele örneğinde olduğu gibi), ırkçılıkla, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlükle mücadele etmek amacıyla sınırlandırıldığı görülmektedir.

2) Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının kurulması ve iletişimin ve internet ortamının denetlenmesi ile ilgili yasal alt yapının oluşturulması; iletişim ve internet ortamının denetlenmesi ihtiyacının karşılanması ve söz konusu türdeki tedbir uygulamalarının hukuka uygunluğunun sağlanmasında önemli bir açığı/boşluğu sona erdirmiştir.

Yakın zamana kadar ülkemizde telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesine ilişkin yasal bir düzenleme yapılmamış, 1412 sayılı CMUK'nın 91. maddesindeki postaya el koymaya ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanmak suretiyle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim denetime tabi tutulmuştur. 30.07.1999 tarihinde kabul edilen 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ile örgütlü suçlar bakımından iletişimin dinlenmesi tedbirine ilişkin ilk yasal düzenleme yapılmış ve akabinde de iletişimin denetlenmesi tedbiri, Türk Ceza Yargılama sisteminde kapsamlı bir tedbir olarak 04.12.2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi ile düzenlemeye tabi tutulmuştur.

5271 sayılı Kanun "sadece suç işlendikten sonra" yapılan, adli amaçlı tedbirleri düzenlemektedir. Oysa istihbarat teşkilatları tarafından yürütülen faaliyetler; kuruluş yasalarında yer alan görevleri kapsamında ulusal güvenliğin sağlanması amacıyla, demokratik hukuk devletine yönelik tehdit unsurlarına ilişkin olarak düzenli ve sistemli bilgi toplama ve değerlendirmeye yöneliktir. Söz konusu istihbarat ihtiyacının sağlanması amacıyla, iletişime yapılan müdahalenin yasal dayanakları ile yeterli şüphe sonucunda suça ilişkin delillerin yasalara uygun olarak toplanmasına ilişkin adli kolluk tarafından yapılan müdahalenin çalışma yöntemleri, yasal dayanağı ve hedeflerindeki farklılık gözetildiğinde, ayrı bir mevzuatla düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Bu çerçevede, Anayasa'nın 13. ve 22. maddeleri doğrultusunda 03.07.2005 tarih ve 5397 sayılı Kanun'la, adli veya önleyici amaçlara istinaden telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tek merkezden denetlenmesine ilişkin yasal düzenleme yapılarak, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (Telekomünikasyon Kurumu) bünyesinde Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kurulmuştur.

Anılan Başkanlık, 23.07.2006 tarihinden itibaren ilgili mevzuatın öngördüğü şekilde telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespit edilmesi, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi işlemlerinin hukuka uygun bir şekilde yürütülmesinin sağlanması görevini ifa etmektedir. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının kurulması, yukarıda bahsedilen mevzuat ve uygulama dağınıklığının ortaya çıkardığı iletişimin denetlenmesi ile ilgili yetkilerin kötüye kullanılmasını önlemek ve aynı zamanda mükerrer yatırımın önüne geçilmesi konusunda önemli bir adımı oluşturmuştur. İletişim Başkanlığı kurulmadan önce, iletişimin denetlenmesi konusu ile ilgili farklı kurumlar farklı sistemler kurmak zorunda bulunmakta iken, İletişim Başkanlığının kurulması ile bu faaliyetlerin tamamı tek bir merkezden yürütülmeye başlanmış ve iletişimin denetlenmesi işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetlenebilmesinin de yolu açılmıştır.

İletişimin denetlenmesinin önemli alanlarından birisini de internet ortamı ile ilgili faaliyet ve işlemler oluşturmaktadır. Son yıllarda dünyada ve Avrupa Birliği ülkelerinde internet ortamında işlenen belirli suçlara (çocukların cinsel istismarı, ırkçılık vb.) yönelik önleyici tedbirler alınması amacıyla farklı adlarla da olsa genelde bağımsız ve özerk yapıların oluşturulduğu görülmektedir. İnternet ortamında işlenen suçların hızlı bir şekilde artışı, bu suçların işlenmesindeki kolaylığa karşın ortaya çıkarılmasındaki zorluklar, toplumsal açıdan doğabilecek zararların sonradan telafisinin mümkün olmaması gibi hususlar mezkur konuda etkin mücadele edecek kurumsal bir yapının oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

Bilişim teknolojileri ve sunduğu hizmetler, nitelikleri gereği sadece ulus devletleri değil, tüm uluslararası toplumu etkilemektedir. Bu nedenle, diğer ülkelerle ve uluslararası örgütlerle bu alanda işbirliği ve koordinasyon yapılarak, bilişim ve internet teknolojilerinin ortaya çıkardığı bu yeni ortama uyum sağlanması gerekmektedir. Bu amaçla, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına iletişimin denetlenmesi görev ve sorumluluğu yanında internet ortamının denetlenmesi görevi de verilmiştir. Bu nedenle, 04.05.2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'la Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bünyesinde İnternet Dairesi Başkanlığı ihdas edilmiştir. 30.11.2007 tarih ve 26716 sayılı Resmî Gazete'de İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu düzenlemeler uyarınca, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığınca 30.11.2007 tarihinden itibaren internet sitelerine erişimin engellenmesi kararlarının da uygulanmasına başlanmıştır.

a) Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının oluşturulması ile temel kişisel hak ve hürriyetlerden olan haberleşme hürriyetinin sınırlandırılması güvence altına alınmıştır. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı; iletişim ve internet ortamının hâkim kararları çerçevesinde yapılmasını temin eden ve bunu denetleyen bir birimdir. Anılan Başkanlıkça, herhangi bir dinleme yapılmamaktadır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde doğrudan Kurum Başkanına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Başkanlık, Telekomünikasyon İletişim Başkanı ile Teknik, Hukuk, İdarî ve İnternet Daire Başkanlıklarından oluşmaktadır. Başkanlıkta, Millî İstihbarat Teşkilâtı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının ilgili birimlerinden birer temsilci görevlendirilmektedir.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı; adli, istihbari ve önleyici amaçlı mevzuat hükümleri gereğince istihbarat kurumları ve kolluk tarafından iletişimin tespiti, dinlenmesi,

kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi çalışmalarının, hâkim kararları çerçevesinde yapılmasını temin eden ve bunu denetleyen bir birimdir. Başkanlık istihbarat kurumu olmadığından Başkanlıkta herhangi bir dinleme yapılmamaktadır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının oluşturulmasıyla aşağıda sıralanan hususlar sağlanmıştır;

- Anayasa’da yer alan, temel kişisel hak ve hürriyetlerden olan haberleşme hürriyetinin sınırlandırılması güvence altına alınmıştır.
- İletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına yönelik iş ve işlemler tek merkezden yürütülmeye başlanmıştır.
- Dinleme ve izleme talepleri kurumlardan operatörlere, ilgili bilgiler de operatörlerden kurumlara gönderilirken, alınan ve gönderilen bilginin doğruluğu ve güvenilirliği sağlanmış, operatörler tek bir kurumla muhatap hâle getirilmiştir.
- TCK’de belirlenen suçlar kapsamında iletişimin dinlenmesinin ve tespitinin, kolluk ve istihbarat birimleri dışında sivil bir kurumun denetim ve gözetiminde yapılması sağlanmıştır.
- Dinleme ve iletişimin tespiti konusunda daha önce mevcut olan denetimsizlik ve belirsizlik ortamı ortadan kaldırılmıştır.
- İletişimin denetlenmesi işlemlerinin gelişmiş ülkelerdeki standartlara uygun olarak yürütülmesi sağlanmıştır.
- Elektronik ortamdaki zararlı içeriklerin izlenmesi ve denetlenmesi, bu konuda uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliğinin oluşturulması, şikâyet ve taleplerin değerlendirilmesi sağlanmıştır.
- İnternet ortamında işlenen suçların yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden önlenmesine ilişkin esas ve usuller belirlenmiştir.
- İnternet ortamında çocuğa, gençliğe ve aileye yönelik ağır ve vahim nitelikteki saldırıların önlenmesini sağlayacak bir yapı oluşturulmuştur.
- İnternet servis sağlayıcıları da dâhil olmak üzere, elektronik haberleşme ve internet sektörünü koordine edecek kurumsal bir yapı oluşturulmuştur.

b) Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının faaliyet ve işlemlerinin denetlenmesi sonucunda; iletişimin ve internet ortamının denetlenmesi sürecinde söz konusu Başkanlığın etkin ve verimli sonuçlar ürettiği ve hukuka aykırı uygulamaların önlenmesi konusunda gerekli dikkat ve özeni gösterdiği anlaşılmıştır.

Raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerin yine Anayasa'da sayılan sebeplerle sınırlandırılması sürecinde; faaliyetlerin hukuka uygun olarak yürütülmesini garanti eden ve süreci kontrol ederek denetleyen bir kurum olarak etkin bir şekilde çalıştığı tespit edilmiştir. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı benzeri kurumların gelişmiş batı toplumlarında da bulunduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına verilen görev ve yetkilerin yerine getirilmesi ile iletişimin ve internet ortamının denetlenmesine ilişkin oluşturulan sistemin değerlendirilmesi sonucunda;

- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kurulmadan önce özel hayatın gizliliğinin korunmasına yönelik yeterli önlemlerin alınmamış olduğu,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının, adli, istihbari ve önleyici amaçlı iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi çalışmalarının, hâkim kararları çerçevesinde yapılmasını temin eden ve bunu denetleyen bir birim olduğu,
- İletişimin denetlenmesi işlemlerinin, yetkili kurumların (MİT, Emniyet, Jandarma) mahkemelerden almış oldukları kararların İletişim Başkanlığının kontrolünde tek merkezden yerine getirildiği,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının herhangi bir dinleme faaliyeti yapmadığı, Başkanlığın sadece trafiği yönettiği ve denetlediği,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanının atanması ve Kurumun denetlenmesi hususlarının, Kurumun görev ve sorumluluğunun gerektirdiği hassasiyet ve öneme müsteniden yeniden değerlendirilmesi gerektiği,
- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine ilişkin taleplere Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının itiraz yetkisi mevzuatta açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen, TİB tarafından eksik taleplere karşı anayasal hak ve hürriyetlerin korunması bağlamında itiraz edildiği, bu itirazlar ve uygulanma imkânı olmayan kararlar sebebiyle başkan ve daire başkanları hakkında adli görevi ihmalden birçok defa soruşturma yapıldığı ve bu durumun Kurumda yürütülen işlemlerin sürekliliğini ve verimliliğini engellediği,

- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine ilişkin yazılı emirlerin ve kararların içeriği bakımından, yani taleplerin Kanun'da belirtilen katalog suçları kapsamında olup olmadığı konusunda etkili bir kontrol mekanizması oluşturulmadığı,
- Dinleme ve kayda almalar devam ederken Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı merkezinde sisteme yapılabilecek müdahalelere karşı log kayıtların tutulduğu ve sistemin denetlenebilir olduğu,
- Kolluk birimleri nezdinde yürütülen faaliyetler nedeniyle TİB tarafından yapılan itirazların büyük oranda mahkemeler tarafından kabul edildiği, İletişim Başkanlığının birçok hukuka aykırı iletişimin denetlenmesi talebine itiraz ederek iyi bir sorumluluk örneği sergilediği,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının internet ortamının denetlenmesi konusunda, denetleyici, uygulayıcı, standart belirleyici ve politika oluşturulmasına katkı sağlayıcı bir kurum olduğu,
- İnternet üzerinden oynanan ticari amaçlı oyunların gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini ne ölçüde zedelediği ve ailelere zarar verdiği konularında tespit yapacak ve karar verecek bir kurul veya kuruluşun bulunmadığı,
- İletişim Başkanlığının eylem ve işlemlerinde herhangi bir hukuka aykırı uygulamaya rastlanmadığı,
- Personel atamalarında herhangi bir olağandışı durumun tespit edilmediği kanaatine ulaşılmıştır.

c) İletişimin ve internet ortamının denetlenmesine ilişkin ortaya çıkan tartışmaların; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının uygulamalarından ziyade yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ile adli mercilerin ve diğer yetkili birimlerin uygulamalarındaki hata ve eksiklikler ile hukuk dışı yöntemlerle yapılan iletişimin denetlenmesi faaliyetleri ile ilgili etkin bir mücadele yöntemi belirlenememesinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Yapılan denetim sonucunda, iletişimin ve internet ortamının denetlenmesi sürecinde asıl sorunun aşağıdaki sebeplerden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

• Yasal Düzenlemelerdeki Eksiklik ve Belirsizlikler

- İstihbari amaçlı iletişimin denetlenmesinde, tedbirin uygulanacağı kişilerle ilgili yeterli bir sınırlama getirilmemiştir.
- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi için adli amaçlı denetimlerde olduğu gibi son çare prensibi getirilmemiştir.
- Toplumun bir kısmının veya tamamının mahkeme kararıyla önleme amaçlı olarak iletişiminin tespit edilmesinin önünde engel bir kriter bulunmamaktadır.
- Önleme amaçlı dinleme yapılma imkânı olan suçların işleneceğine ilişkin herhangi bir şüphe seviyesi ve yoğunluğu aranmamaktadır.
- Başka tedbirlerle suçun işlenmesinin engellenebileceği hallerde de önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine başvurulabilmektedir.
- Terör örgütü faaliyeti çerçevesinde üç aydan fazla olmamak üzere dinlemelerin müteaddit defalar uzatılma olanağının bulunması, keyfiliği önleyici güvenceler bakımından sınırlandırılmamıştır.
- Koşullarına uygun olarak başlanılan önleyici dinlemeler esnasında bir suçun işlendiğinin öğrenilmesi hâlinde uygulanan tedbirin adli amaçlı dinlemeye dönüştürülmesi konusu mevzuatta düzenlenmemiştir.
- Adli amaçlı iletişimin denetlenmesindeki “kuvvetli şüphe” tabirinin ne olduğu tam olarak netleştirilmemiştir.
- Disiplin soruşturmalarında iletişimin denetlenmesine yönelik bilgilerin kullanılması durumunda, bunların imhasının nasıl olacağına dair herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.
- Tedbir kararlarının uygulanan süre zarfında nerede ve nasıl muhafaza edileceğine dair herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.
- Mobil telefon yerinin tespitinin hangi hallerde kullanılması gerektiği ile hâkim yetkisinin sınır ve şartları gibi konular tam ve açıklıkla düzenlenmemiştir.
- Ölen veya kaybolan kişilerin yerinin belirlenebilmesi amacıyla iletişimin denetlenmesi tedbirine müracaat durumu düzenlenmemiştir.

- **İşletmecilerin ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Sorumluluğuna İlişkin Hususlar**

- Telekomünikasyon hizmeti veren işletmecilerin denetimi sırasında, milli güvenliği olumsuz etkileyebilecek bazı tespitler yapılmıştır.
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığınca yapılan denetim sonuçlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurum Başkanlığına iletilmesine rağmen Kurul tarafından gerekli işlemler yapılmamıştır.

- **Mahkeme Kararları ve Savcılık Taleplerine İlişkin Hususlar**

- İletişimin denetlenmesi ile ilgili en önemli problemlerden birisini tedbirin hukukîliğinin gereği gibi denetlenememesi oluşturmaktadır.
- Önleme ve adli amaçlı iletişim ile internet ortamının denetlenmesine yönelik kararlarda bulunması gerekli olan unsurların mahkemeler tarafından yeterince incelenmediği ve kararlarda bu unsurlardan bir kısmına yer verilmeden karar verildiği görülmüştür.
- Başkanlıkça yerine getirilmediği halde, Hukuk ve Aile Mahkemelerinden iletişimin tespitine dair talepler gelmektedir.
- Mevzuata aykırı bir biçimde, muhtelif Cumhuriyet Başsavcılıklarından dinleme veya kayda alınma işlemi yapılan tüm numaraların tespit edilip gönderilmesine ilişkin taleplerde bulunulduğu görülmüştür.
- Cumhuriyet Savcıları tarafından üç ayı, mahkemeler tarafından altı ayı geçecek şekilde HTS talebinde bulunulduğu görülmüştür.
- Dinleme ve kayda almaya ilişkin tedbirlerin uygulanması sırasında kayıt etmekte kullanılan CD'lerin ses kayıtlarının kapladığı alanın Cumhuriyet Savcılarınca yeterince kontrol edilmediği görülmüştür.
- Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcılığınca istenen iletişimin tespitine dair taleplerin çoğunluğunda hâkim kararlarının alınarak gönderilmediği görülmüştür.
- Dinleme ve kayda alınma yoluyla yapılan iletişimin denetlemede, ülke çapındaki evrakın tamamının kolluk merkezlerindeki sistemden görülmesi, CMK'nın 157. maddesinde belirtilen soruşturmanın gizliliğine aykırılık teşkil etmektedir.

- Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlardan sonra kayıtların on gün içinde yok edilmesi, itirazı inceleyen merciin kayıtları inceleme imkânı ve yetkisini ortadan kaldırmaktadır.
- İnternet erişiminin engellenmesinin sadece belirli suçlar kapsamında yapılması gerekirken, mahkemelerce Kanun'da sayılmayan suçlar sebebiyle de engelleme kararları verildiği görülmüştür.
- Hukuk mahkemeleri tarafından alınan ihtiyati tedbir niteliğindeki erişimi engelleme kararları İletişim Başkanlığına gönderilmektedir.
- **Hukuka Aykırı Dinleme ve İzlemeye İlişkin Hususlar**
  - Hukuka aykırı dinleme ve izleme ile ilgili etkin bir mücadele yöntemi belirlenmediği,
  - Hukuka aykırı dinleme ve izleme yapılmasına olanak sağlayan araçların üretimi ve ithali ile ilgili herhangi bir düzenleme ve sorumlu kuruluşun bulunmadığı görülmüştür.

3) Telekomünikasyon yoluyla iletişimin ve internet ortamının denetlenmesi iş ve işlemlerinin hukuka uygun, sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla Raporun Dördüncü Bölümünde ayrıntılı olarak gösterilen önerilerin gereklerinin karşılanması gerekmektedir.

Raporda ortaya konulan tespitler doğrultusunda belirlenen hata ve eksikliklerin giderilebilmesi için iletişim ve internet ortamının denetlenmesine ilişkin sürece yönelik öneriler başlıklar hâlinde kısaca aşağıda gösterilmiştir.

Raporun ilgili bölümlerinde yapılan tespit, değerlendirme ve öneriler çerçevesinde; özetle; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının faaliyet ve işlemlerinde özerkliğini ve etkinliğini pekiştirmek amacıyla aşağıda zikredilen sorunların giderilmesi ile birlikte; iletişim ve internet ortamının denetlenmesi ile ilgili mevzuatın etki değerlendirme analizinin yapılarak mevcut belirsizliklerin/eksikliklerin giderilmesi; Adalet Bakanlığı tarafından mahkemelerin uygulamalarıyla ilgili olarak hizmet içi eğitimlerin artırılması ve denetimlerde söz konusu hataların giderilmesine yönelik etkin bir yaklaşım benimsenmesi; yetkili kurumlar tarafından yapılan hatalı uygulamaların önüne geçilmesi ve mevzuat hükümlerinin tam olarak tatbikinin sağlanması amacıyla gerekli denetim, seminer ve meslekî eğitim çalışmalarının yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

• Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ile İlgili Öneriler

- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının düzenleyici ve denetleyici fonksiyonlara sahip Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde bulunması hususu dikkate alınarak İletişim Başkanının atanması, Başkanlığın denetlenmesi ve Üst Kurul Başkanına bağlılığın niteliğinin mevzuatla açıkça düzenlenmesi,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanının özlük hakları yönünden kurul üyeleri ile eşdeğer tutulduğu göz önünde bulundurularak, atamasının özerk kurum uygulamalarına paralel olarak Bakanlar Kurulu Kararıyla yapılması ve bağımsızlığının sağlanabilmesi amacıyla görev süresi ve görevden alınma koşulları ile ilgili düzenleme yapılması,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının denetiminin, Kurumun hassasiyeti ve özerkliği dikkate alınarak yasa ile belirli bir yöntemle bağlanması ve yüksek yargı organları temsilcilerinden ve Başbakanlık, Adalet ve Mülkiye Müfettişlerinden oluşturulacak bir komisyon tarafından uygulamaların her yıl denetlenmesi, denetim sonuçlarının Başbakanlığa ve ilişkili Bakanlığa bildirilmesi ve kamuoyu ile paylaşılmasına yönelik düzenleme yapılması,
- Telekomünikasyon İletişim Başkanlığında bulunan Kurum temsilcilerinin (MİT, Emniyet, Jandarma) Başkanlık teşkilatında çalışan personel gibi hiyerarşiye tabi olmadığı göz önünde bulundurularak, görev tanımlarının Yönetmelikte açıkça tanımlanması, Kurum Başkanı ile ilişkilerinin ve verilen emirlerin yerine getirilmemesi hâlinde yapılacak işlemlerin ayrıntılı olarak düzenlenmesi,
- Kurumun faaliyetleri hakkında Başbakanlığa kamuoyuna sunulmak üzere her yıl düzenli olarak rapor verilmesi konusunda Teşkilat Yönetmeliğinde düzenleme yapılması ve ülke genelinde kaç vatandaşın iletişimlerinin denetlendiğine ilişkin sağlıklı istatistiklerin kamuoyu ile paylaşılması,
- Kariyer sistemine ilişkin yönetmeliklerin bir an önce düzenlenerek “iletişim uzmanlıkları” için Kanun’da öngörülen kariyer sisteminin kurulması,
- Yerine getirilen görevin niteliği ve yapısı değerlendirildiğinde TİB Başkanı ve daire başkanları hakkında görev sebebiyle işlenen suçlar nedeniyle özel soruşturma usulünün getirilmesi.

• Önleme ve Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi İşlemleri Hakkındaki Öneriler

- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesine ilişkin mevzuatla ilgili olarak; tedbirin uygulanacağı kişilerle ilgili yeterli sınırlamaların getirilmesi, önleme amaçlı dinleme yapılma imkânı olan suçların işleneceğine dair bir şüphe seviyesi ve yoğunluğu aranılması, toplu iletişimin tespiti uygulamasının kaldırılması, süre uzatımında keyfiliği önleyici güvencelerin getirilmesi, önleme amaçlı başlayan iletişimin tespiti işleminin adli amaçlı iletişimin tespitine dönüşme koşullarının belirlenmesi,
- Önleme amaçlı “iletişimin dinlenmesi” ile “sinyal bilgilerinin” değerlendirilmesinin aynı prosedürlere tabi olmasının uygulamada sorunlara sebebiyet verebileceği göz önünde bulundurularak mevzuatta ayrı olarak düzenlenmesi,
- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi uygulamalarında, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığına gelen yazılı emir ve kararların katalog suçlarının kapsamı dışında olması, usul ve şartları tam olarak taşımaması hallerinde Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından yetkili hâkimliklere itiraz edilmesi yetkisinin mevzuatla düzenlenmesi,
- Önleme ve istihbarat amaçlı tedbir uygulamalarının hukuka uygun bir çerçevede yürütülmesi amacıyla yetkili kurumlar nezdinde gerekli denetim ve eğitim çalışmalarının titizlikle takip edilmesi,
- Kolluk birimleri arasında yer yönünden yetki sorunun ortadan kaldırılması, aynı konuda iki kolluk biriminin denetim yapmasının önlenmesi ve mahkemece reddedilen konuların tekrar tekrar talep haline dönüştürülmesinin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması,
- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi kararı verilirken, ilgili kolluk birimlerinin sorumluluk alanlarına ilişkin bilgi ve belgeler ile hedef kişi ve numaraların ilgili kolluğun görev alanında bulunup bulunmadığının mahkemelerce incelenmesi,
- Kararı veren hâkimlerin, bu süreçte, kolluk birimleri görevlerinin sınırlarını resen zaman, yer, suç ve yetki bakımından irdeleyerek mükerrerliğe engel olması,
- Ülkemizde önleme amaçlı olarak iletişimlerini denetlenemeyecek kişilere yönelik yasaklayıcı bir hüküm getirilmesi,
- Önleme ve adli amaçlı iletişimin denetlenmesine yönelik karar ve yazılı emirlerde bulunması gerekli olan unsurların yeterli düzeyde incelenmesi ve eksikliklerin zaman içerisinde giderilmesi için Adalet Bakanlığı tarafından gerekli önlemlerin alınması,

-
- Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi uygulamalarında keyfiligi önlemek amacıyla kolluk birimleri içerisinde hedef analizlerinin yapılması, hedef analizlerinin zorunlu hâle getirilmesi ve kayıt altına alınması, sıralı amirlerin denetiminin yoğunlaştırılması; mahkeme aşamasında ise, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ulusal hukukumuz tarafından öngörülen kıstas ve kriterlerin göz önüne alınması, yasal şartların varlığı hususunda yeterli bir araştırma yaptıktan sonra, somut olayın özellikleri çerçevesinde gerekçeli olarak karar verilmesi, şartları oluşmamış tedbir taleplerinin reddedilmesi, bu kapsamda Adalet Bakanlığı tarafından gerekli tedbirlerin alınması,
  - Mevzuattaki kuvvetli şüphe tabirinin izahtan varestede olacak şekilde içeriğinin doldurulması,
  - Mevzuatın yanlış uygulanmasının ve şüphelinin hakları korunurken suçtan zarar gören kişilerin daha fazla mağdur edilmelerinin önüne geçmek amacıyla kayıtların yok edilmesindeki sürenin, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kesinleşme süresine uygun olacak şekilde düzenlenmesi,
  - Disiplin soruşturmalarında kullanılan iletişimin denetlenmesine yönelik bilgilerin imhasının nasıl olacağına dair mevzuat eksikliğinin bir an önce giderilmesi,
  - İletişimin denetlenmesine dair verilen tedbir kararlarının uygulandığı süre zarfında nerede ve nasıl muhafaza edileceğine dair Cumhuriyet Başsavcılıkları ile Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Kalem Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelikte uygun değişikliğin yapılması,
  - Mobil telefon yerinin tespitinde hâkim yetkisinin sınır ve şartları ile hangi hallerde uygulanacağını belirlenmesi, ayrıca hükümlülerin yakalanmasına da imkân verecek düzenlemenin yapılması,
  - Ölen veya kaybolan kişilerin bulunabilmesi amacıyla iletişimin denetlenmesi tedbirine müracaat edilebilmesinin sağlanması,
  - HTS bilgilerinin talep edilmesinde süre konusunda daha dikkatli davranılması,
  - Cumhuriyet Savcılıklarınca istenen iletişimin tespitine dair taleplerde hâkim onayının alınması,
-

- Yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda sistemden çekilen ve Cumhuriyet Savcılıkları ile mahkemeler tarafından CD'lere alınan ses kayıtlarının kapladığı alanın mutlaka Telekomünikasyon İletişim Başkanlığından sorularak teyit edilmesi,
- Soruşturmanın sona ermesi nedeniyle kayıtların imha edilmesi hâlinde, ilgiliye yazılı bildirimde bulunulup bulunulmadığının denetlenmesi, tebliğ edilmeyen evrakın ilgililerine ulaştırılmasının sağlanması,
- Dinleme ve kayda alma bilgilerinin Cumhuriyet Savcılarının birinci muhatap olacağı kolluk haricinde, merkezi birimler tarafından görülmesinin önüne geçilmesi.

- **İnternet Ortamının Denetlenmesi İşlemleri Hakkındaki Öneriler**

- İnternet Daire Başkanlığı tarafından yer, erişim ve içerik sağlayıcılar üzerinde gerekli denetim ve inceleme çalışmalarının yapılarak yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere Kanun'da öngörülen idari yaptırımların uygulanması,
- İçerik nedeniyle haklarının ihlâl edildiğini iddia eden kişilerin talebi üzerine erişimin engellenmesi kararı verilmesi söz konusu olmadığından, bu şekilde alınan mahkeme kararlarının önlenmesi için Adalet Bakanlığı tarafından gerekli denetimlerin yapılması,
- İnternet erişiminin engellenmesinin sadece belirli suçlar kapsamında yapılması gerektiğinden, Kanun'da sayılmayan suçlar sebebiyle mahkemelerin engelleme kararı almalarının önlenmesi.

- **İletişimin Hukuk Dışı Yöntemlerle Gerçekleştirilmesinin Önlenmesine Yönelik**

Öneriler

- Hukuk dışı dinleme ve kayda alma faaliyetlerinde kullanılan her türlü yazılım ve donanımın ithalatı, satışı ve sanal ortamda yayılması konularında gerekli kontrol mekanizmalarının oluşturulması ve mevzuat düzenlemelerinin yapılması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarında kullanılan işletim sistemleri ile yazılım programlarının yerli firmalardan veya kurumların kendi Ar-Ge birimlerinden karşılanmasının teşvik edilmesi,
- Kullanılan yazılımlar veya işletilen sistemlerin güvenlik testlerinin belirli aralıklarla yapılması, oluşabilecek tehdit veya tehlikelerin giderilmesi,
- Açık kaynak yazılımları kullanılmasının milli strateji olarak belirlenmesi, bu konuda yerli üretimin teşvik edilmesi,

- Kullanılan santraller ile santral veri yedeklerinin güvenliğini sağlayacak tedbirlerin alınmasına ilişkin denetimlerin titizlikle yapılması.

- **İşletmelerin Denetimine İlişkin Öneriler**

- Operatörlerdeki stratejik önemi haiz ünitelerin tespit edilmesi ve bu birimlerin giriş çıkışlarının parmak izi, kamera vb. yöntemlerle kontrol altına alınması, gizliliğe haiz belgelerin usulüne uygun saklanması yönünde tedbir alınması,
- Operatörlerde görevli yabancı tüm personel ile stratejik ünitelere giriş çıkış yapan tüm şahısların kimlik, özgeçmiş, ikamet, iletişim vb. bilgilerinin Telekomünikasyon İletişim Başkanlığında tutulması ve güvenlik araştırması yapılması,
- Operatörlerin, yurt dışında bulunan veri tabanlarının (acil yedekleme dahil) geri getirilmesi, yurt dışından müdahalelerin sona ermesi yönünde gerekli teknik altyapının oluşturulması, sistem kayıt ve verilerinin yedekleme amaçlı işleme tabi tutulmasının bir standarda bağlanması,
- Dış dünyaya açılan network sistemlerinin gerekli savunma duvarına kavuşturulması,
- Operatörlerdeki yetki ihlallerinin, engellenmesine ve tespitine yönelik önlemlerin alınması, her türlü altyapı ve transfer bilgilerinin güvenliğinin sağlanması,
- Operatörlere bildirilen eksikliklerin ortadan kaldırılıp kaldırılmadığının takip edilerek sonuçlandırılması,
- Konunun ülke güvenliğini yakından ilgilendirmesi nedeniyle, elde edilen bilgilerin Millî İstihbarat Teşkilâtı ile paylaşılması,
- Operatörlerin denetiminde belirlenen eksikliklere ilişkin evrakın soruşturma veya ön araştırma konusunda karar alınması için ivedi olarak Kurula intikal ettirilmesi.

Yukarıda özetlenen ve ayrıntıları Raporun II, III ve IV. bölümlerinde yer alan tespit, değerlendirme ve önerilerin gereğinin Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı tarafından yapılmasını temin maksadıyla işbu Raporun, 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun'un 6. maddesi uyarınca Başbakanlığa gönderilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Saygılarımızla arz ederiz. 17.02.2010

(imza)
Cemal BOYALI
Başkan

(izinli)
Hüseyin SAK
Üye

(imza)
İsmail Hakkı SAYIN
Üye

(imza)
Faik CECELİ
Üye

(imza)
Mehmet İLHAN
Üye

(imza)
Mehmet Ali ÖZKILINÇ
Üye